

Ahmed adında biri tarafından hazırlandığı ileri sürülen, tahta üzerine yapılmış ve Türkçe yazılmış bu dünya haritasıyla diğer bazı haritalar üzerindeki çalışmaları ihtiva eder. Türk-Venedik kültür, coğrafya ve fen alanlarındaki ilişkiler üzerinde özel bir yeri bulunan bu malzeme çok sayıda araştırmacının dikkatini çekmiştir. Ancak haritayı Venedikli tanınmış tercüman Michele Membrè'nin takma adla hazırladığına dair yeni bazı görüşler de vardır (Bellingieri, bibl.). Assemani, bunların dışında Luigi Ferdinando Marsigli'nin topladığı, Bologna'da mevcut yazmaların bir katalogunu da yapmış, fakat bu katalog basılmamış, yazma halinde kalmıştır (nr. 2951).

BİBLİYOGRAFYA :

A. Meneghelli, "Cenno biografico degli accademici di Padova", *Nuovi Saggi della Imperiale Regia Accademia di Scienze Lettere ed Arti in Padova*, Padova 1838, III, 6-8; P. Raphaël, *Le rôle du Collège Maronite Romain dans l'orientalisme aux XVIIe et XVIIIe siècles*, Beyrouth 1950, s. 142-144; P. Preto, *Venezia e i Turchi*, Firenze 1975, s. 115, 480, 491, 532; Angelo M. Piemontese, "I fondi di manoscritti arabi, persiani e turchi in Italia", *Gli Arabi in Italia*, Milano 1979, s. 661-668; Jeannet Najem, "Studi arabo-islamici in Italia con riferimento specifico a Padova", *La presenza culturale italiana nei haesi arabi: storia e prospettive*, Roma 1982, s. 60-63; M. Zorzi, *La Biblioteca Marciana*, Milano 1986, bk. İndeks; A. Contadini, "Simone Assemani professore di lingue orientali a Padova", *La Conoscenza dell'Asia e dell'Africa in Italia nei secoli XVIII e XIX*, Napoli 1989, III/1, s. 209-245; G. Bellingieri, "Un prospetto geografico di Michele Membrè (1581)", *Turcica et Islamica Studi in memoria di Aldo Gallotta*, Napoli 2003, s. 15-16; A. Pontani - B. Callegher, "Un orientalista a Padova: primi appunti su 'L'arabico Assemani', (1752-1821)", *Simposio Simone Assemani sulla monetazione Islamica: Padova, II° Congresso internazionale di numismatica e di storia moneta*, Padova 2005, s. 11-29; M. Callegari, "Al Crepuscolo della Serenissima. Simone Assemani e Giacomo Nani", a.e., s. 31-41; Fr. Lucchetta, "L'ultimo progetto di una scuola orientalistica a Venezia nel Settecento", *Quaderni di Studi Arabi*, Venezia, sy. 3, Venezia 1985, s. 1-43; a.mlf., "Lo studio delle lingue orientali nella scuola per dragomanni di Venezia alla fine del XVII secolo", a.e., sy. 5-6 (1987-88), s. 479-498; G. Levi Della Vida, "Assemani, Giuseppe Simonio", *Dizionario Biografico degli Italiani*, Roma 1962, IV, 440-441.

MAHMUT H. ŞAKIROĞLU

ASTANA

Kazakistan'ın başşehri.

Kazakistan'ın ikinci büyük şehri olup adı Farsça **âsitâne**den gelir ve Kazakça'da "başşehir" anlamında kullanılır. 1997'de Kazakistan'ın başkenti ilân edilen şehir ülkenin orta kesiminde ve Akmola idarî

Astana'dan bir görünüş

biriminin sınırları dahilinde yer alır. Şehrin içinden İsim nehri geçer. Astana şehrinin eski adı Akmola'dır (ak mezar). Bu adlandırma XIII-XIV. yüzyıllara ait ak kubbeli bir türbeye dayanır. Arkeologlar, 1998'de Astana'nın 15 km. dışında Ortaçağ yerleşim yeri olarak Bozok şehrinin kalıntılarını bulmuşlardır. X-XI. yüzyıllarda Sibirya-Orta Asya kervan yolunun üzerinde olduğundan burası Kıpçak hanlarının askerî merkezlerinden biriydi.

Akmola'nın bir kasabaya dönüşmesinde, Kazak topraklarının Çarlık Rusyası tarafından ele geçirilmesi sırasında 1830'da askerî amaçlarla bir kale inşa edilmesi belirleyici rol oynadı. 1862'de kalenin etrafı bir yerleşme yeri haline geldi. Orta Asya, Rusya ve Sibirya bölgelerinin kesiştiği bir noktada bulunduğu için zamanla gelişerek Kazakistan'ın ticaret ve kültür merkezlerinden biri oldu. Şehirde 1914'te üç tuğla fabrikası, dört yağ fabrikası, iki deri

tabaklama tesisi, iki sabun fabrikası, iki elbise dikim tesisi ve bira fabrikası ile yirmi küçük işletme faaliyet göstermekteydi. Sovyet döneminde de gelişmesine devam eden Akmola'nın merkezi Kazakistan'daki sosyal, siyasal ve kültürel önemi giderek arttı. 1929'da şehre demiryolu ulaşımı sağlandı. 1939'da Akmola idarî biriminin yönetim merkezi oldu. Kruşçev döneminde, Kazakistan'da o zamana kadar tarıma açılmamış toprakları tarıma kazandırma projesinin yürütülmesi sırasında dışarıdan tarım işçileri getirilip yerleştirildi. 20 Mart 1961 tarihinde şehrin ismi Tselinograd (Celinograd) olarak değiştirildi. 1958'den itibaren burada yüksek eğitim kurumları açıldı (Tarım Enstitüsü / Saken Seyfulin Ziraat Üniversitesi, 1962'de Pedagoji Enstitüsü / şimdi Avrasya Devlet Üniversitesi, 1964'te Tıp ve Mühendislik Yüksek okulları). 1960-1990 yıllarında makine metal işleme, enerji, gıda ve diğer hafif endüstriler gelişti.

Astana'da Han Cadırı

Astana'da Hazreti Sultan Camii – Kazakistan

Astana'da Nur Astana Camii – Kazakistan

Kazakistan'ın bağımsızlığına kavuşmasından sonra 6 Haziran 1994'te şehre tekrar Akmola ismi verildi. Kazakistan Yüksek Sovyeti'nin 6 Temmuz 1994 tarihli oturumunda başşehirin Almatı'dan (Alma Ata) Akmola'ya taşınması kararlaştırıldı. Bu ise Kazakistan tarihinde dördüncü başşehir değişikliği oldu. Kazakistan 1920'de ilk defa Özerk Sovyet Cumhuriyeti olarak kurulduğunda Orenburg başşehir yapılmıştı. 1925'te başşehir Orenburg'dan Kızılorda'ya, 1929'da Almatı'ya ve nihayet 1997'de Akmola'ya taşındı. 1994'ten itibaren Akmola 200.000 nüfusuyla bir başşehre uygun biçimde yeniden planlandı. 1995'te bunun için açılan uluslar arası yarışmayı Japonya'nın önde gelen mimarlarından birinin projesi kazandı. Bu proje temel alınarak şehri boydan boya ikiye bölen İşim nehrinin sol tarafı tamamen imara açıldı ve yeni yapılar inşa edilmeye başlandı.

Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev 20 Ekim 1997'de Akmola'yı Kazakistan Cumhuriyeti'nin başşehri ilân etti. 6 Mayıs 1998'de Akmola'nın ismi Astana olarak değiştirildi. Kazakistan'ın yeni başşehri Astana 10 Haziran'da çeşitli

ülkelerden gelen devlet adamları, aydınlar ve sanatçıların katıldığı büyük bir törenle dünyaya tanıtıldı. Başşehir Almatı'dan taşıma sebepleri Kazakistan başşehirinin daha merkezî bir yere alınarak güvenliğinin artırılması, jeopolitik konumunun güçlendirilmesi, ülke ekonomisinin iyileştirilmesi ve canlandırılması temeline dayanıyordu. Ayrıca başşehir çok uluslu bir bölgeye taşınıp Kazakistan nüfusunu teşkil eden halklar arasındaki dostluğu koruma ve pekiştirme de amaçlanmıştı.

Başşehirin yeni yapısının bulunduğu İşim nehrinin sol sahilinde uzunlamasına büyük kamu binaları, konutlar, kültür ve ticaret merkezleriyle sosyal tesisler yer alır. Burada Kazakistan Millî Petrol Şirketi (KazMunayGaz), Ulaştırma ve Haberleşme, Savunma, Dışişleri bakanlık yapıları, Millî Kütüphane binası ve diğer kamu binaları yükselmektedir. Şehrin ana meydanının çevresinde senato ve meclis binaları, Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Başkanı Köşkü (Ak-Orda) ve diğer hükümet binaları sıralanmış, yeni bulvar ve meydanların merkezinde, üstünden bütün şehrin görülebileceği, 97 m. yüksekliğinde Bayterek (uzun kavak ağacı) Kulesi inşa edilmiştir. Astana, geniş caddeleri ve yapılarıyla Orta Asya'nın en modern şehirlerinden biri olma yolunda gelişmektedir. İngiliz mimarı Lord Norman Foster tarafından geleneksel Kazak keçe çadırı şeklinde tasarlanan Han Çadırı, Orta Asya'nın en büyük alışveriş ve eğlence merkezlerindedir. Yeni başşehirin görülmeye değer bir yeri de modern Kazakistan'ın bütün turistik mekânlarının maketlerinin bulunduğu Atameken etnik-anıtsal parkıdır.

Bağımsızlıktan sonra Astana'da Kazakistan'ın, hatta Orta Asya'nın en büyük camileri yapılmış, Katar Emîri Hamed b. Halife Âlû Sâni'nin malî yardımlarıyla inşa edilen Nur Astana Camii 2 Mart 2005'te ibadete açılmıştır. Kubbe yüksekliği 43 m. olan, 3930 m² bir alanı kaplayan, 5000 kişinin namaz kılabileceği cami Aşkabat'taki Türkmenbaşı Ruhu Camii'nden sonra Orta Asya'nın ikinci büyük mâbedidir. Bunun ardından 6 Temmuz 2012'de Kazak halkının kendi imkânlarıyla yapılarak ibadete açılan Hazreti Sultan Camii ise Orta Asya'nın en büyük camisi olma özelliğini taşır. On dört kubbesi, dört minaresi, 77 m. yüksekliği ve 17.700 m² kapalı alanı olan 10.000 kişilik cami bünyesinde ayrıca iki tâziye salonu, iki nikâh salonu, iki kütüphane, arşiv, imam lojmanları ve ofisleriyle bir lokanta bulunmaktadır. 1999'da

UNESCO tarafından "dünya şehri" ödülüne lâyık görülen Astana dinamik bir şekilde gelişen Kazakistan'ın parlak yüzü, aynı zamanda Kazakistan bağımsızlığının ve yenileşmenin sembolü kabul edilir. 2013 istatistiklerine göre nüfusu 808.429'dur.

BİBLİYOGRAFYA :

Mehmet Saray, *Kazakların Uyanışı*, Ankara 2004, s. 160-166; Nursultan Nazarbayev, *Avrasya'nın Kalbinde*, İstanbul 2005, s. 119-182; a.mlf., *Kazakistan Yolu*, Ankara 2007, s. 334-348; *Eski Devirlerden Günümüze Kazakistan ve Kazaklar* (trc. Abdulvahap Kara), İstanbul 2007, s. 488-491; Hülya Arslan, *Avrasya Ülkeleri*, İstanbul 2009, s. 44; *Tâvelsiz Qazaqstanın Sayasiy Tariyhı Vaqıyqalar Jlnaması*, Almatı 2010, s. 93-169; Abdulvahap Kara – Okan Yeşilot, *Avrasya'nın Yükselen Yıldızı Kazakistan*, İstanbul 2011, s. 35, 45; *Kazakistan Bir Yaşam Deneyimi*, İstanbul, ts. (Kazakistan Ankara Büyükelçilik Yayınları), s. 58-63; *Qazaqstan Ulttıq Entsiklopediya*, Almatı 1998, I, 487-489; Darhan Kıdıralı, "Kazakların Kutsal Eşiği Asitane, Astana", *Atayurt*, sy. 1, İstanbul 2009, s. 22-27.

ABDULVAHAP KARA

ÂŞIK ALİ ASKER

(1821-1926)

Azerbaycanlı halk ozanı.

21 Mart 1821'de Aşkılıse'de (Gökçe) doğdu. Babasının adı Almemmed, annesinin adı Perizad'dır. On üç-on dört yaşlarında iken ailesi yoksul olduğundan Kerbelâ-yi Kurban adlı bir kişinin yanında dört yıl uşaklık (nökerlik) yaptı. Bunun kızı Sehnebanı'ya âşık oldu. Kızın babası gençleri evlendirip Ali Asker'i de iç güveyi olarak almayı düşünürken kardeşi Pullu Meherrem, Sehnebanı'yı zorla oğluyla evlendirdi. Ali Asker ilk şiirlerini bu olay üzerine söylemeye başladı. Babasının aldığı sazla Kızılvenkli Âşık Alı'nın çırağı oldu ve beş altı yıl onun yanında kaldı. Bu arada geçimini ziraatla temin ediyordu. 1840'lı yıllarda Gökçe'nin Kızılbulak köyünde düzenlenen âşıklar yarışmasına katıldı ve ustası Âşık Alı ile atışmaya başladı.

Âşık Alı Asker